

اسلام و پژوهش های روان شناختی

سال دهم، شماره اول، پیاپی ۲۱، بهار و تابستان ۱۴۰۳ (ص ۵۹-۷۵)

پیش بینی انسجام خانوادگی براساس تمایز یافتگی و مرزهای زوجینی

Predicting Family Cohesion Based on Differentiation and Marital Boundaries

نجمه فقیهی / کارشناسی ارشد روانشناسی دانشگاه آزاد ساوه.

جعفر هوشیاری / استادیار روانشناسی، مجتمع آموزش عالی علوم انسانی اسلامی، جامعه المصطفی العالمیه، قم، ایران

Najmeh Faqih Sereshki / Master of Psychology, Azad Saveh University.

n.faghihi@yahoo.com

Jafar Houshyari / Associate Professor of Psychology, Faculty of Islamic humanities and social sciences, Al-Mustafa International University, Qom, Iran.

j.houshyari@yahoo.com

Abstract

This study investigates the role of differentiation and Islamic marital boundaries in predicting family cohesion. The research method was descriptive-correlational. The population included all married men and women in Qom, Iran, in 2022. Using convenience sampling, 300 married men and women were selected, and they completed the Family Cohesion Questionnaire (Olson et al., 1985), Differentiation Questionnaire (Drake, 2011), and Marital Boundaries Questionnaire (Houshyari, 2020). The obtained data were analyzed using Pearson correlation and multiple regression methods with the help of SPSS software. The findings showed that Islamic marital boundaries and differentiation simultaneously explained 49% of the

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی نقش تمایز یافتگی و مرزهای اسلامی زوجینی در پیش بینی انسجام خانوادگی بود. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه زنان و مردان متأهل شهر قم در سال ۱۴۰۱ بود که از بین آنان با استفاده از روش نمونه گیری در دسترس، تعداد ۳۰۰ زن و مرد متأهل انتخاب و پرسشنامه های انسجام خانوادگی (السون و همکاران، ۱۹۸۵)، تمایز یافتگی (دربیک، ۲۰۱۱) و مرزهای زوجینی (هوشیاری، ۱۳۹۹) را تکمیل نمودند. اطلاعات بدست آمده با روش های آماری تحلیل همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه با کمک نرم افزار Spss مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته های پژوهش نشان داد مرزهای

variance in "family cohesion." Utilizing the results of this research, it can be concluded that explaining the importance and teaching differentiation and the skill of setting marital boundaries based on Islamic sources to couples, can reduce marital conflicts and increase family cohesion.

KEYWORDS: family cohesion, differentiation, marital boundaries, Islamic psychology.

اسلامی زوجینی و تمایز یافتگی به طور همزمان ۰/۴۹ از تغییرات «انسجام خانوادگی» را تبیین می‌کنند. با بهره‌گیری از نتایج پژوهش می‌توان گفت؛ تبیین اهمیت و آموزش تمایز یافتگی و مهارت تنظیم مرزهای زوجینی بر اساس منابع اسلامی به زوجین موجب کاهش تعارضات زناشویی و افزایش انسجام خانوادگی می‌گردد. **واژه‌های کلیدی:** انسجام خانوادگی، تمایز یافتگی، مرزهای زوجینی، روانشناسی اسلامی.

مقدمه

خانواده، رکن اصلی جامعه و زمینه‌ساز تعالی انسان است (محمدی ری شهری، ۱۳۸۹) و مهم‌ترین هدف ازدواج، «رسیدن به آرامش و سلامت روانی» در کانون خانواده حاصل می‌شود (جعفری، ۱۳۹۸)؛ اما خانواده همیشه کارکرد خود را به صورت مناسبی طی ننموده و عواملی چون گذر از سبک زندگی سنتی به مدرنیته، تغییر نظام خانواده‌ها، سست شدن روابط عاطفی، کارآمد نبودن الگوهای ارتباطی و کنترلی و فشارهای شغلی و اجتماعی می‌تواند در بروز تعارض بین همسران و از هم پاشیدگی خانواده‌ها مؤثر باشد (کلاگ و نیماند، ۲۰۲۱؛ گنوفسکی، گوتز و اسکارر^۲، ۲۰۲۱). از سوی دیگر، دوری از تعالیم اسلامی یکی از عوامل مهم رخداد آسیب‌های مذکور به شمار می‌رود (هوشیاری، ۱۳۹۹). بر این اساس، امروزه آمار طلاق و گسست خانواده رو به گسترش بوده و به یک معضل اساسی هر جامعه‌ای، به خصوص در جامعه ایران تبدیل شده است. این مسأله نشان دهنده مشکلاتی در سازگاری و کیفیت پایین زندگی زوجین و فاصله گرفتن خانواده‌ها از تعالیم اسلامی بوده و پرداختن به این موضوع به عنوان یکی از عوامل دخیل در تداوم ازدواج یا طلاق را ضروری می‌نماید.

در این خصوص، نتایج پژوهش سلیمی، محسن‌زاده و نظری (۱۳۹۵) نشان داد که انسجام خانوادگی به عنوان یکی از مهم‌ترین دلایل سازگاری زناشویی، نقش مهمی در

1. Klug & Niemand.

2. Gensowski, Gørtz & Schurer.

پایداری زندگی خانوادگی دارد. انسجام خانواده، احساس همبستگی، پیوند و تعهد عاطفی است که اعضای یک خانواده نسبت به همدیگر دارند که در بردارنده بسیاری از مسائل روانی، عاطفی و هیجانی خانواده می‌باشد (لیو، وانگ، لو، لی، چن، کائو و همکاران^۲، ۲۰۲۰). در واقع، انسجام، پدیده‌ای نیست که یک بار برای همیشه ایجاد شود، بلکه نیازمند بازسازی و باز تولید مستمر است. همچنین مراد از انسجام خانوادگی احساس همبستگی، پیوند و تعهد عاطفی است که اعضای یک خانواده نسبت به همدیگر دارند. برخی از پژوهشگران انسجام را به صورت احساس نزدیکی عاطفی با دیگر افراد خانواده تعریف می‌کنند که دو کیفیت مربوط به انسجام در خانواده، مشتمل بر تعهد و وقت گذراندن با هم است. منظور از تعهد، میل به صرف وقت و انرژی در فعالیت‌های خانواده و همچنین ممانعت از تأثیر منفی عواملی چون مسائل شغلی در آن می‌باشد. یکی از مسائل تأثیرگذار در انسجام خانواده، دینداری و پایبندی‌های دینی اعضای خانواده به‌ویژه همسران است. دین و مذهب با رسوخ در درون انسان‌ها در همه‌ی لحظات، در خلوت و آشکار، در جمع و تنهایی، در آرامش و سختی، در عمل و اندیشه فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از این رو، دین نقش اساسی در زندگی فردی و جمعی افراد دارد و تبلور روشن آن در خانواده است. هدن (۱۹۸۳) نیز معتقد است که کاربست تعالیم دینی عامل اساسی اجتماعی شدن و انسجام فکری و عملی افراد، خانواده‌ها و پدیده‌های اجتماعی می‌شود (هدن^۳، ۱۹۸۳). به نقل از آزاد ارمکی و بهار (۱۳۹۷). در واقع دین می‌تواند از طریق حمایت از ارزش‌ها و تسهیل سازگاری با مشکلات و ارائه چهارچوب رفتاری و تعاملی، زندگی را منسجم‌تر گرداند. از این رو، لازم است محققین و درمانگران خانواده برای ایجاد و تداوم انسجام خانواده، به سازه‌ها و متغیرهای اسلامی توجه ویژه‌ای داشته باشند.

علاوه بر این، مطالعات نشان داده با بروز عدم انسجام خانوادگی، مؤلفه‌های روانشناختی و ارتباطی زوجین دچار آسیب می‌شود. یکی از مؤلفه‌های آسیب‌پذیر در این فرایند، که خود از عوامل تأثیرگذار بر انسجام نیز به شمار می‌رود، مفهوم تمایز یافتگی زوجین است (مومنی، کاووسی و امانی، ۱۳۹۵). در این رابطه، پژوهشگرانی نظیر دوز-دل-کاستلار

1. Cohesion.

2. Liu, Wang, Lu, Li, Chen, Cao & et all.

3. Haddon.

و اولیور^۱ (۲۰۲۱) و ایشیک و همکاران^۲ (۲۰۲۰) در مطالعات جداگانه‌ای تأکید نمودند که بین عملکرد خانوادگی و تمایزیافتگی رابطه مثبتی وجود دارد. تمایزیافتگی زوجین به توانایی تجربه صمیمیت با دیگران و ماندن در جو عاطفی و در عین حال استقلال از دیگر افراد اشاره دارد؛ به گونه‌ای که افراد با تمایزیافتگی بالا واکنش‌های خود را به صورت منطقی کنترل می‌کنند و در مقابل، افراد با تمایزیافتگی پایین، گرایش دارند تا این کنترل را با واکنش‌های هیجانی و عاطفی اعمال کنند. در نظام زناشویی نیز وقتی تمایزیافتگی زوج‌ها بالا باشد، احتمال سازگاری مناسب با تعارض‌ها نیز برای همسران بیشتر می‌شود و واکنش‌های هیجانی و در نهایت آمیختگی کاهش می‌یابد. این مفهوم تصمیم‌های مبتنی بر تفکر بدون اضطراب را به جای واکنش‌های بی‌چون و چرا شامل می‌شود. درجه ظهور تفکیک خویشتن در هر فرد بیانگر میزان توانایی او برای تمیز فرایند عقلی از فرایند احساسی است که وی تجربه می‌کند (کوسک^۳، ۱۹۹۸). در نهایت تمایزیافتگی به عنوان مهارت و توانایی تفکیک عقل و احساس و همچنین توانایی تفکیک زندگی زوجی از خانواده اصلی، یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار بر رضایت زناشویی، انسجام خانواده و ارتباطات بین‌فردی است (رودیگوئر-گونزالس و همکاران^۴، ۲۰۱۹).

علاوه بر تمایزیافتگی زوجین، مطالعات بر نقش روابط و نحوه ارتباط زوجین بر میزان همبستگی و انسجام خانوادگی تأکید دارند (کریمی اندانی و همکاران، ۱۴۰۰؛ سلیمی و همکاران، ۱۳۹۵). تقییان و قاسمی (۱۳۹۹) نیز نشان دادند میان تعهد زناشویی با مرزهای خانواده و تمایزیافتگی زوجین رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. مرزها از مؤلفه‌های ساختار نظام خانواده می‌باشند و به دلیل اهمیت آن‌ها در حفظ ساختار خانواده و رضایتمندی زناشویی در اسلام و روانشناسی مورد توجه ویژه قرار گرفته‌اند (دان (هوشیاری و همکاران، ۱۴۰۰). بر اساس نظر روانشناسان، مرزها خطوط استعاری هستند که فرد، زیرنظام یا نظام را از یکدیگر و از محیط بیرون جدا می‌کنند (گلدنبرگ و گلدنبرگ، ۱۳۹۸) و به اموری مانند روابط کلامی و غیر کلامی میان افراد و موضوعات عاطفی در درون خانواده مربوط می‌شود. اینکه در یک رابطه تعاملی خاص در خانواده چه کسی حضور دارد و چه کسی بیرون از آن جای دارد،

1. Dolz-del-Castellar & Oliver.

2. Işık & et al.

3. Kosek.

4. Rodríguez-González & et al.

نشان دهنده مرزها در خانواده است (دوردویچ و روکاگیرونا، ۲۰۱۶).

در تحقیقات بر اساس آموزه‌های اسلامی نیز مرزهای خانواده مورد توجه ویژه واقع شده است تا جایی که شرط دستیابی به اهداف والای ازدواج و حتی شرط صلح زوجین بعد از تعارض، پایبندی به مرزهای تعاملاتی زوجینی بیان شده است.^۲ هرچه این حدود و مرزها بیشتر رعایت گردد، کارایی و همبستگی اعضای خانواده بهتر می‌شود و خانواده زمینه رشد و تعالی اعضا را فراهم خواهد نمود (هوشیاری، ۱۳۹۹ الف). از منظر قرآن کریم تمام آموزه‌های رفتاری و اخلاقی الزامی و غیرالزامی که قوانین حاکم بر تعاملات، کیفیت و کمیت ارتباط اعضای خانواده را مشخص کرده و حدود رفتاری اعضا و زیر نظام‌ها در تعامل با یکدیگر و همچنین فضای اختصاصی روانی-فیزیکی برای افراد و زیرنظام‌ها را نشان می‌دهند، تبیین کننده مرزهای خانواده هستند (هوشیاری و همکاران، ۱۳۹۹ الف). این مرز مربوط به قوانین قرآنی ناظر به تعاملات زوجین است که یا قطعی و الزام‌آورند و قابل توافق و تغییر توسط زوجین نیستند و یا انعطاف‌پذیرند و زوجین می‌توانند در مورد کمیت و کیفیت عملیاتی‌سازی آن‌ها توافق نمایند. مرزهای زوجینی با هدف تعالی فرد و خانواده، حفظ عفت و سلامت دینی، اخلاقی و روانی اعضای خانواده و تحقق اهداف والای ازدواج و تشکیل خانواده تبیین شده است. از این رو، برای کارآمدی و انسجام خانواده باید مرزهای تعاملاتی اعضای خانواده به‌ویژه همسران مشخص و حفظ شوند (هوشیاری، ۱۳۹۷). با توجه به قداست و ارزشمندی استحکام خانواده از منظر اسلام، مرزهای زوجینی یا همان اوامر و نواهی الهی مرتبط با تعاملات زوجینی در اسلام به‌وضوح بیشتری بیان شده است که برخی از آنها عبارتند از: تعهد خاص زناشویی، مرزهای تعاملات جنسی زوجین، مرزهای تعاملات غیر جنسی زوجین، فضای روانی-فیزیکی اختصاصی، رازداری خانوادگی - زناشویی و حدود انتظارات دو سویه. انحصار روابط جنسی-عاطفی در تعامل با همسر همان تعهد خاص زناشویی و از مرزهای زوجینی مورد تصریح قرآن کریم می‌باشد.^۳ بیشتر ادیان آسمانی، روابط جنسی خارج از ازدواج را قابل قبول نمی‌دانند^۴ و تأکید کرده‌اند زوجین باید تنها با همسران خود رابطه عاطفی-

1. Djurdjevic & Girona, R.

۲. «فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا حِلَّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجاً غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ (سوره بقره: ۲۲۰)».

۳. «وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ* إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ... (مؤمنون: ۵-۶ و معارج ۲۵)».

۴. سالاری فر، ۱۳۹۵، درآمدی بر زوج درمانی با روی‌آورد اسلامی، ص ۱۴۸.

جنسی داشته باشند، در این روابط از مرزهای شرعی تجاوز نکرده^۱ و مرتکب ارتباط‌های جنسی نامشروع ویرانگر نشوند.^۲ در متون اسلامی و روان‌شناختی نیز پیامدهای زیانباری برای تجاوز از مرزهای زوجینی ذکر شده است.^۳ وارد نشدن در حریم جنسی دیگران با نگاه، کلام، رفتار و حتی محدود کردن فکر به همسر و خودآرایی برای همسر، کیفیت و کمیت تعاملات زوجین خارج از حریم خصوصی همسران را مشخص کرده و از مرزهای زوجینی محسوب می‌شود.

در این رابطه، فضای روانی- فیزیکی ویژه همسران و رازداری زناشویی نیز از جمله مرزهای زوجینی است که به تأکید قرآن کریم باید مورد توجه قرار گیرد. خداوند متعال در آیه ۵۸ سوره مبارکه نور فرموده است: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید، باید کسانی که برده ملکی شمایند و کسانی از شما که به سن بلوغ نرسیده‌اند در سه وقت باز شما اجازه بگیرند، قبل از نماز صبح و هنگام ظهر که لباس‌های خود را وامی‌نهدید».^۴ بر اساس «ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ» ذکر این اوقات موضوعیت ندارد و هر زمان احتمال خلوت وجود داشت لازم و واجب^۵ است اذن گرفته شود و خلوت به معنای زمانی است که زوجین لباس از تن بیرون می‌کنند و امکان و احتمال روابط نزدیک عاطفی- جنسی وجود دارد.^۶ می‌توان به حفظ اسرار همسر، حفظ حریم روانی- جنسی، رازداری در مورد جزئیات آمیزش جنسی به‌عنوان مصادیقی از این مرز اشاره کرد. مرزهای اخلاقی به معنای مباشرت معروف^۷ نیز از حدود تعاملات همسران است که نفوذپذیری نسبت به همسر از لوازم آن است (هوشیاری، ۱۳۹۹ ب). از آنجا که مبنای شکل‌گیری صمیمیت بر اساس اطمینان و احترام متقابل است (باگاروزی، ۲۰۰۱) وجود مرزهای تعاملاتی روشن باعث ایجاد و شکوفایی صمیمیت زوجینی و در نهایت انسجام خانواده می‌شود (جان بزرگی، ۱۳۹۸).

۱. «وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَرْوَاحِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ (سوره شعراء: ۱۶۶)».

۲. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: زنا وارد هر خانه‌ای شود آن را ویران می‌کند (صدوق، ۱۴۰۳، امالی، مجلس ۶۲، ص ۳۹۸).

۳. صدوق، ۱۴۱۳، من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۶۵؛ متقی هندی، ۱۴۰۹، کنز العمال فی سنن الاقوال و الأفعال، ج ۱۶، ص ۲۷.

۴. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَوِيَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ ثَلَاثٌ... (سوره نور: ۵۸)».

۵. طوسی، بی تا، التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۷، ص ۴۶۱.

۶. تفسیر مجمع البیان، ج ۱۷، ص ۱۶۹؛ الکشف و البیان، تفسیر ثعلبی، ج ۷، ص ۱۱۷؛ معانی القرآن، ج ۲، ص ۲۶۰؛ طبری،

۱۴۱۲، جامع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۱۸، ص ۱۲۴-۱۲۵.

۷. «لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرْبُوا النِّسَاءَ كَرَاهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَيْنَهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ وَ عَاشِرُوهُنَّ

بِالْمَعْرُوفِ (سوره نساء: ۱۹)».

با توجه به مطالب بیان شده و در جهت کمک به زوجین برای بهبود روابط زناشویی، استحکام خانواده و رسیدن به یک الگوی زندگی زناشویی موفق و بررسی‌های مسائل مشکلات مختلف در این زمینه، پژوهشگر را به آن واداشته تا در پژوهش حاضر به بررسی نقش تمایز یافتگی و مرزهای زوجینی برآمده از آموزه‌های اسلامی در پیش‌بینی انسجام خانوادگی بپردازد. در واقع، پژوهش حاضر به این منظور طراحی شده است تا با مشخص کردن متغیرهای پیش‌بین انسجام خانواده از جمله تمایز یافتگی زوجین و مرزهای زوجینی، به طور همزمان نقش ترکیبی این عوامل را در پیش‌بینی آن مورد بررسی قرار دهد تا به فهم هر چه بیشتر این سازه کمک کرده و امکان اقدامات پیشگیرانه و درمانی بهتری برای مشکلات زناشویی فراهم آورد. از این رو، در صدد بررسی فرضیات زیر است: تمایز یافتگی زوجین انسجام خانوادگی را پیش‌بینی می‌کند و مرزهای اسلامی زوجینی انسجام خانوادگی را پیش‌بینی می‌کند.

روش پژوهش

روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری شامل کلیه زنان و مردان متأهل شهر قم بود. دیگر ملاک‌های ورود به پژوهش شامل عدم سابقه طلاق، عدم ابتلا به بیماری شدید جسمانی و یا مصرف داروهای روانپزشکی و حداقل تحصیلات دیپلم بود. از بین جامعه آماری، با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۳۰۰ مرد و زن متأهل انتخاب و پرسشنامه‌های ذیل تکمیل گردید.

الف. پرسشنامه سنجش مرزهای درونی زوجینی: این پرسشنامه برای اولین بار توسط هوشیاری (۱۳۹۹) بر اساس مبانی نظری اسلامی - روانشناختی ساخته و ویژگی‌های روان‌سنجی آن بررسی شد. مقیاس مرزهای درونی زوجینی دارای ۶۶ گویه می‌باشد. این مرز ناظر به قوانین قرآنی ناظر به تعاملات زوجین است که یا قطعی و الزام‌آورند و قابل توافق و تغییر توسط زوجین نیستند و یا انعطاف‌پذیرند و زوجین می‌توانند در مورد کمیت و کیفیت عملیاتی‌سازی آن‌ها توافق نمایند. سؤال‌های مذکور نگرش و کنش زوجین نسبت به یکدیگر را می‌سنجد. نمره بالا در این پرسش‌ها، نشان‌دهندهٔ مطابقت تعاملات آنان با معیارهای دینی، نگرش مثبت زوجین نسبت به یکدیگر و پایبندی آنان به قوانین اخلاقی و حقوقی زیرمنظومه زوجینی است و از بهنجار بودن مرزهای زوجینی حکایت می‌کند. هوشیاری و همکاران (۱۳۹۹) الف) پایایی این پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ را ۰/۹۲ گزارش کردند.

همچنین پایایی برای مؤلفه تعهد خاص زناشویی ۰/۷۱۲، مرزهای تعاملات جنسی زوجین ۰/۷۰۹، مرزهای تعاملات غیر جنسی زوجین ۰/۷۹۶، رازداری خانوادگی- زناشویی ۰/۸۰۳ و حدود انتظارات دو سویه ۰/۸۱۲، محاسبه شده است. در پژوهش حاضر نیز پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ، ۰/۹۲ بدست آمد.

ب. پرسشنامه فرم کوتاه تمایزیافتگی خود^۱ (DSI-SH): پرسشنامه تمایزیافتگی خود که توسط دریک^۲ در سال ۲۰۱۱ ساخته است، دارای ۳۶ سؤال بوده که به صورت لیکرتی از نمره ۱ (اصلاً شبیه خصوصیات من نیست) تا نمره ۶ (کاملاً شبیه خصوصیات من است) نمره‌گذاری می‌شود. بالا بودن میانگین نمره‌ها نشان‌دهنده وجود تمایزیافتگی و پایین بودن آن نشان‌دهنده عدم وجود تمایزیافتگی است. دریک (۲۰۱۱) روایی کل این مقیاس‌ها را از ۰/۷۰ تا ۰/۸۸ گزارش نموده است. همچنین در ایران در پژوهش فخاری، لطیفیان و اعتماد (۱۳۹۳) به بررسی مشخصات روانشناسی این مقیاس اقدام نمودند که در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۷۸ بدست آمد و برای مقیاس‌ها از ۰/۴۸ تا ۰/۷۶ بدست آمد.

ج. مقیاس ارزیابی انسجام خانوادگی السون و همکاران (FACES-III): مقیاس ارزیابی انسجام خانوادگی (FACES-III) توسط دیوید اچ. السون، جوین پورتنر و یوآولوی (۱۹۸۵) ساخته شده است که از ۴۰ گویه و ۲ خرده مقیاس انسجام (۲۰ سؤال) و انطباق (۲۰ سؤال) تشکیل شده است که در این مطالعه از سؤالات مربوط به خرده مقیاس انسجام خانوادگی استفاده گردید. نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۵ نقطه‌ای می‌باشد که برای گزینه‌های «هرگز=۱»، «به ندرت=۲»، «گاهی اوقات=۳»، «غالباً=۴» و «همیشه=۵» در نظر گرفته می‌شود. هر چه نمره انسجام بالاتر باشد، گفته می‌شود که خانواده درهم تنیده‌تر است. در نسخه اصلی، مقیاس ارزیابی انطباق و انسجام خانوادگی (FACES-III) تنها با یک آلفای کلی ۰/۶۸ برای کل ابزار، ۰/۷۷ برای انسجام از یک همسانی درونی نسبی برخوردار است. همچنین در پژوهشی اعتبار ارزشیابی‌سازی‌پذیری و پیوستگی خانواده توسط آلفای کرونباخ برای بعد انسجام ۰/۷۴ بدست آمده است (آهنگرکانی، زاده‌محمدی، حیدری و طالبی، ۱۳۹۳).

بعد از تکمیل پرسشنامه‌ها، اطلاعات بدست آمده وارد با روش آماری ضریب همبستگی

1. Differentiation of Self Inventory –Short Form.

2. Drake.

و تحلیل رگرسیون چندگانه با کمک نرم افزار SPSS برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

طبق اطلاعات بدست آمده میانگین سنی کل پاسخگویان نیز ۳۲/۷۶ سال بود و ۵۶/۸۳ درصد پاسخگویان دارای مدرک تحصیلی زیردیپلم، ۲۳/۳ درصد لیسانس و ۲۰/۳ درصد نیز دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس و بالاتر بودند.

جدول ۱: میانگین (M) و انحراف معیار (SD) متغیرهای پژوهش و نتایج آزمون نرمالیته کالموگروف-اسمیرنف جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها

آماره						
متغیرها	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد	Z'	معناداری
تمایز یافتگی	۲۸	۹۸	۷۲/۰۷	۲۰/۳۴	۰/۶۵۶	۰/۶۰۲
مرزهای درونی زوجین	۵۷	۲۴۱	۱۴۵/۱۸	۴۶/۲۸	۱/۳۱۴	۰/۱۱۴
انسجام خانوادگی	۲۲	۷۱	۴۸/۳۰	۱۵/۷۸	۱/۱۳۸	۰/۱۴۸

طبق نتایج جدول ۱، نتایج آزمون نرمالیته کالموگروف-اسمیرنف برای هیچ‌کدام از متغیرهای مورد بررسی معنادار نبود ($P > 0/05$). لذا می‌توان گفت داده‌ها نرمال بودند و استفاده از آمارهای پارامتریک همچون تحلیل همبستگی پیرسون و رگرسیون بلا مانع است. همچنین جهت انجام تحلیل رگرسیون پیش فرض‌های این آزمون نیز بررسی شد. همچنین دو پیش فرض خطی بودن روابط و یکسانی پراکنش باقیمانده‌ها با نمودار پراکنش نمرات پیش بینی شده و نمرات باقیمانده بررسی شد که نبود یک روند مشخص در پراکنش نقاط در صفحه، نشان دهنده رعایت این پیش فرض است. برای بررسی استقلال باقیمانده‌ها، از آماره دوربین-واتسون استفاده شد که مقدار آن برابر با ۲/۰۷۹ بود و این نتیجه نشان داد که پیش فرض استقلال باقیمانده‌ها رعایت شده است.

جدول ۲: نتایج تحلیل همبستگی پیرسون برای مرزهای زوجینی و تمایزیافتگی با انسجام خانوادگی زوجین

نمرات کل متغیرها	۱	۲	۳
۱. تمایزیافتگی	۱		
۲. مرزهای زوجینی	۰/۴۹**	۱	
۳. انسجام خانوادگی	۰/۶۹**	۰/۳۲**	۱

** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱ * معنی‌داری در سطح ۰/۰۵

با توجه به نتایج جدول ۲ ماتریس همبستگی: تمایزیافتگی ($r = 0/69$) و همچنین متغیر مرزهای زوجین ($r = 0/32$) با انسجام خانوادگی رابطه مثبت و معناداری در سطح ۰/۰۱ دارند.

جدول ۳: خلاصه مدل رگرسیون انسجام خانوادگی براساس مرزهای زوجین و تمایزیافتگی

آماره						
مدل	R	RS	ARS	SE	F	Sig
۱	۰/۷۱	۰/۵۰	۰/۴۹	۱۱/۱۸	۱۴۹/۰۳	۰/۰۰۰۱

در جدول ۳، خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون همزمان انسجام خانوادگی زوجین نشان می‌دهد مرزهای زوجینی و تمایزیافتگی به طور همزمان ۰/۴۹ از تغییرات «انسجام خانوادگی» زوجین را تبیین می‌کنند.

جدول ۴: نتایج تحلیل رگرسیون انسجام خانوادگی زوجین براساس مرزهای زوجین و تمایزیافتگی

آماره					
متغیر پیش بین	B	SE	β	t	P
مرزهای زوجینی	۰/۰۵۰	۰/۰۱۵	۰/۱۴	۳/۴۴	۰/۰۰۱
تمایزیافتگی	۰/۰۵۷	۰/۰۳۳	۰/۶۵	۱۵/۳۷	۰/۰۰۰۱

در جدول ۳ نتایج تحلیل رگرسیون همزمان انسجام خانوادگی زوجین با مرزهای زوجین و

تمایز یافتگی زوجین قابل مشاهده است. چنانکه مشاهده می‌شود زمانی که تمامی متغیرهای پیش‌بین وارد مدل می‌شوند، مرزهای زوجین ($\beta = 0/14, p = 0/001$) و تمایز یافتگی ($\beta = 0/001, p = 0/65$) اثر پیش‌بینی‌کنندگی مثبت و معناداری بر انسجام خانوادگی زوجین دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش تمایز یافتگی و مرزهای زوجینی در پیش‌بینی انسجام خانوادگی بود. براساس نتایج به‌دست آمده، مرزهای زوجینی و تمایز یافتگی به‌طور همزمان ۰/۴۹ از تغییرات «انسجام خانوادگی» را تبیین نمودند، به‌نحوی که مرزهای زوجین ۰/۱۴ و تمایز یافتگی ۰/۶۵ اثر پیش‌بینی‌کنندگی مثبتی بر انسجام خانوادگی داشت. این یافته، با نتایج مطالعات مختلفی که نشان داده بودند تمایز یافتگی و مرزهای اسلامی زوجین در پیش‌بینی انسجام خانوادگی نقش دارند همسو بود (کریمی‌اندانی و همکاران، ۱۴۰۰ و تقییان و قاسمی، ۱۳۹۹ و کاظمی مقدم و همکاران، ۱۳۹۷ و حاجی و طاهری، ۱۳۹۵ و ایشیک و همکاران، ۲۰۲۰) که نشان داده بودند انسجام خانوادگی با تمایز یافتگی رابطه معناداری دارند، همسو بود.

در تبیین این نتایج می‌توان چنین بیان داشت که تمایز یافتگی، به‌عنوان فرایندی که موجب می‌شود افراد بعد از ازدواج به تدریج به استقلال و وابستگی سالم دست یابند، موجب می‌شود که افراد علی‌رغم داشتن مشکلات زناشویی و یا سایر مشکلات حاشیه‌ای زندگی از قبیل مسائل مالی و مانند آن، بر مبنای روابط عاطفی عمیق با همسر خود، رفتار خود را کنترل نموده و با کمک به یکدیگر مشکلات را حل نمایند. این مهم در کنار حجم بالایی از مشکلات روابط اعضای خانواده که منجر به آشفتگی زناشویی شده و انسجام خانواده را مختل می‌گرداند، می‌تواند مربوط به عدم رعایت مرزهای زوجینی نیز باشد (مینوچین، ۲۰۰۲). در واقع، هر کدام از زوجین که به تمایز یافتگی سطح بالایی رسیده‌اند، در رویدادهای مثبت خانوادگی شرکت می‌کنند، به‌نحوی که در صورت وجود مشکل، با استفاده از راهبردهای مقابله‌ای تفکیکی، عواطف خود را کنترل نموده و اجازه نمی‌دهند هیجانات منفی مربوط به یک موقعیت، موجب فروپاشی سیستم عاطفی خانواده شود (پاسترناک و اس‌شیر، ۲۰۱۴). لذا با توجه به اینکه در مرزهای زوجینی برآمده از آموزه‌های اسلامی، کارکرد و نقش‌های

اعضای خانواده به خصوص زوجین براساس وظایف آنها تفکیک شده و هر کدام از همسران نسبت به رعایت حق و حقوق اعضا، احساس تعهد نموده و مانعی در برابر سایر کارکردهای نقش‌های مختلف خانوادگی ایجاد نمی‌نمایند، می‌توان گفت رعایت مرزهای اسلامی زوجین کمک‌کننده و در راستای تمایزیافتگی افراد خانواده است.

همچنین می‌توان اظهار نمود هنگامی که زوجین خود را متعهد به رعایت مرزهای زوجینی برآمده از اسلام بدانند و خدای تعالی را در رعایت آنها ناظر بر خویشان احساس نمایند، در حضور و غیاب یکدیگر مرزها را رعایت می‌کنند. درمقابل، چنانچه مرزهای زوجین رعایت نشود و تمایز یافتگی زوجین نیز کمتر باشد و آنان توان تمایز بین عقل و احساس و زندگی زوجی و والدینی را نداشته باشند، هرج و مرج خانوادگی گسترش می‌یابد. بر مبنای نظریه السون (۱۹۹۹) نیز هر کدام از زوجین پایین‌ترین درجه انسجام خانوادگی یعنی سطح «رها شده» را به نمایش می‌گذارند. در این سطح از انسجام خانوادگی، هر یک از زوجین و اعضای خانواده، بدون توجه به نیازهای خانوادگی، سرگرم کار و مسائل خودشان هستند و هیچ‌گونه حمایتی از یکدیگر برای رفع مشکلات شخصی و خانوادگی انجام نمی‌دهند. به صورت طبیعی در خانواده‌ای که زوجین مرزهای تعاملاتی با یکدیگر را در همه حال رعایت نمایند، آن خانواده تعارض و گسست کمتری را تجربه خواهد کرد و به راحتی می‌توانند با افزایش تفکرات مستقلانه سطح تمایزیافتگی خود را افزایش داده و در زمان بروز مشکلات نیز اعضا بر اساس اعتقادات دینی و برگشت به تعالیم دینی با انسجام و حمایت یکدیگر سعی در رفع مشکل پیش آمده نمایند. در مقابل، سطح تمایزیافتگی کمتر با همراهی مرزهای زوجینی گسسته، موجب گسستگی و اختلال در انسجام خانواده می‌گردد. در این نوع خانواده‌ها، اعضا حس وفاداری و تعهد کمتری نسبت به یکدیگر دارند و از وابستگی به یکدیگر رنج برده و برای حل مشکلات با آنکه توان کمتری دارند، فردی اقدام نموده و از درخواست کمک امتناع می‌نمایند.

در واقع، چنانچه اصول و قواعد مرزهای اسلامی در خانواده جاری باشد و اعضا نیز به سطح قابل قبولی از تمایزیافتگی برسند، بعضاً در زمان وجود مشکلات خانوادگی ممکن است عواطف شدیدی را تجربه کنند؛ اما توسط این عواطف تحلیل نمی‌روند و واکنش این دسته از افراد کنترل شده است. زمانی که تجربه‌های درونی یا تعاملات بین فردی بسیار تنش‌زا باشد، افراد تمایز نیافته از دیگران فاصله عاطفی می‌گیرند؛ درحالی‌که افراد تمایزیافته ضرورتی احساس نمی‌کنند که از لحاظ عاطفی از دیگران جدا شوند. این‌گونه افراد

از هویتی محکم برخوردارند. افراد تمایز نیافته روی هم رفته در روابط صمیمانه با دیگران مستحیل می شوند؛ در حالی که افرادی که به خوبی تمایز یافته اند قادرند خود تعریف شده شان را حفظ کنند؛ تمایز در توانایی ابراز «موضع من» نمود می یابد (آبرو و آتاگانا، ۲۰۲۲).

از نگاه دینی، مسائل مختلفی که در خانواده پیش می آید، به همه اعضای خانواده به خصوص همسران مربوط می شود و این طور نیست که یکی از زوجین به تنهایی بتواند تصمیم بگیرد و اگر بخواهد بدون توجه به خواسته ها و نظرات همسرش تصمیم بگیرد مشکلاتی به وجود می آید. از این رو، کاربست آموزه های اسلامی در تعاملات زوجینی از جمله پایبندی به اصل «مشورت کردن» منجر به انسجام بیشتر خانواده می شود. طبق این اصل، مرد و زن در مسائل مختلفی که در زندگی تجربه می کنند هر دو در آن شریک هستند و گاهی یک موضوع با زن ارتباط بیشتری دارد و گاهی موضوعی دیگر با مرد. خدای تعالی در قرآن کریم برای تأکید بر اصل مشورت در تعاملات همسران، دستور داده است که حتی از شیر گرفتن فرزند نیز با مشورت انجام شود.^۲ بنابراین بر اساس آموزه های اسلامی هر موضوع مهمی در خانواده باید در چهارچوب تعالیم دینی بر اساس مشورت حل و فصل شود و زوجین سعی کنند بر اساس مصلحت جمعی خانواده تصمیم بگیرند و برای حفظ انسجام و پرهیز از گسست درونی خانواده، تعاملات آنان بر پایه میثاق غلیظ استوار باشد.^۳ لازمه میثاق غلیظ آن است که همه نقش ها و وظایف مربوط به زن و شوهر از عمق و غلظت برخوردار بوده و از صمیم قلب برخاسته باشد. مرد در حفظ زن و زن در حفظ همسر خویش باید کوشا باشد و این شدت توجه به یکدیگر، منجر به همبستگی بیشتر گردد.

به طور کلی با بهره گیری از نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر می توان گفت: آموزش تمایز یافتگی و مرزهای زوجینی و اهمیت آنها به خانواده ها و زوجین بر اساس گزاره های دینی موجب کاهش تعارضات زناشویی و کاهش گسست درونی و افزایش انسجام خانوادگی می گردد. این امر می تواند در دراز مدت به عنوان راهکاری پیشگیرانه از بروز اختلافات زناشویی و در کاهش طلاق مثرتر باشد.

1. Abro & Atangana.

۲. «وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُبْرِئَ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بَوْلِدَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بَوْلِدَةٌ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا (سوره بقره: ۲۳۳)».

۳. «وَ أَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا (سوره نسا: ۲۱)».

فهرست منابع

- قرآن کریم، ترجمه محمد مهدی فولادوند، ۱۳۷۳، تهران: دارالقرآن الکریم، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- آزاد ارمکی، تقی و بهار، مهری (۱۳۹۷). *بررسی مسائل اجتماعی*، تهران، نشر جهاد.
- آهنگرکانی، محمد؛ زاده محمدی، علی؛ حیدری، محمود؛ طالبی، مریم. (۱۳۹۳). *رابطه ارزش‌های ازدواج و جهت‌گیری مذهبی با ساختار خانواده در افراد متأهل*. تحقیقات علوم رفتاری، ۱۲ (۱)، ۴۴-۵۷.
- تقییان، حسن و قاسمی مروج، مهدی. (۱۳۹۹). *پیش‌بینی تعهد زناشویی براساس تمایز یافتگی زوجین با نقش میانجی مرزهای زوجینی خانواده*، پژوهش‌های روانشناسی اسلامی، ۳ (۱)، ۳۷-۲۱.
- جان بزرگی، مسعود (۱۳۹۸). *مشاوره پیش از ازدواج: اصول، مبانی، راهبردهای عملی*، چاپ دوم، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- جعفری، احمد؛ شعبانپور، محمود. (۱۳۹۸). *خانواده و سلامت جامعه، مطالعات راهبردی علوم انسانی و اسلامی*، شماره ۲۲، ۱۶۰-۱۴۷.
- حاجی، حسین و طاهری، محمدرضا. (۱۳۹۵). *رابطه احساس انسجام روانی، تمایز یافتگی و شادکامی با کیفیت زندگی معلمان زن مقطع متوسطه شهرستان دزفول*، کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی، شیراز.
- سراقی، همایون و صفورایی پاریزی، محمد مهدی. (۱۳۹۸). *بازتعریف خانواده براساس قرآن و منابع روایی*، پژوهش‌های روانشناسی اسلامی، ۲، ۶۸-۹۸.
- سلیمی، هادی؛ محسن زاده، فرشاد و نظری، علی محمد. (۱۳۹۵). *پیش‌بینی سازگاری زناشویی براساس انسجام خانوادگی، زمان باهم بودن و منابع مالی در معلمان زن*، فصلنامه علمی-پژوهشی زن و جامعه، ۷ (۲): ۱۹۱-۱۷۵.
- فخاری، نرگس؛ لطیفیان، مرتضی و اعتماد، جلیل. (۱۳۹۳). *بررسی ویژگی‌های روانسنجی فرم کوتاه پست‌نامه تمایز یافتگی خود در دانشجویان ایرانی*، فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۵ (۱۵)، ۴۴-۳۲.
- کاظمی مقدم، کبری؛ مهابری زاده هنرمند، مهناز؛ کیامنش، علیرضا و حسینیان، سیمین. (۱۳۹۷). *رابطه علی‌تمایز یافتگی، معناداری زندگی و بخشودگی با دلزدگی زناشویی از طریق میانجیگری تعارض زناشویی و رضایت زناشویی، روش‌ها و مدل‌های روانشناختی*، ۹ (۳۱)، ۱۴۲-۱۳۱.
- کریمی اندانی، سمانه؛ علاء الدینی، زهره و عظیمی فر، شیرین. (۱۴۰۰). *پیش‌بینی انسجام خانواده براساس مهارت‌های ارتباطی و سبک‌های عشق‌ورزی زوجین شهر اصفهان*، همایش ملی پژوهش‌های نوین در روانشناسی و علوم رفتاری، خمینی شهر.
- گلدنبرگ، هربرت؛ گلدنبرگ، آیرین (۱۳۹۸). *ترجمه مهرداد فیروز بخش*، چاپ چهارم، تهران: مؤسسه

خدمات فرهنگی رسا.

- محمدی ری شهری، محمد. (۱۳۸۹)، *تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث*، ترجمه حمیدرضا شیخی، چاپ دوم، قم: دار الحدیث.
- مومنی، خدامراد؛ کاووسی، سکینه و امانی، رزیتا. (۱۳۹۵). *پیش‌بینی تعهد زناشویی براساس تمایز یافتگی خود، همبستگی و انطباق‌پذیری خانواده، و صمیمیت زناشویی*. دوفصلنامه آسیب‌شناسی، مشاوره و غنی‌سازی خانواده، ۱(۲)، ۵۸-۴۶.
- هوشیاری، جعفر؛ صفورایی پاریزی، محمد مهدی؛ جزایری، سید حمید؛ تقییان، حسن (۱۴۰۰)، *ساخت و اعتباریابی پرسشنامه سنجش مرزهای روانشناختی خانواده براساس قرآن کریم*، مطالعات اسلام و روانشناسی، ش ۲۸، ص ۲۹-۷.
- هوشیاری، جعفر؛ صفورایی پاریزی، محمد مهدی (۱۳۹۷)، *ارزیابی مرزهای خانواده در روانشناسی از نگاه قرآن و روایات*، نشریه مطالعات علوم قرآن (جامعه المصطفی العالمیه)، ش ۲، ص ۱۷۷-۱۵۷.
- هوشیاری، جعفر؛ صفورایی پاریزی، محمد مهدی؛ جزایری، سید حمید؛ تقییان، حسن (۱۳۹۹ الف). *تیبیین مرزهای خانواده براساس قرآن کریم و ساخت پرسشنامه سنجش آن*، رساله دکتری، قم، مجتمع آموزش عالی علوم انسانی اسلامی، جامعه المصطفی.
- هوشیاری، جعفر؛ صفورایی، محمد مهدی؛ جزایری، سید حمید و تقیان، حسن. (۱۳۹۹ ب). *مرزهای درونی خانواده از نگاه روانشناسی و قرآن*، پژوهش‌های اسلامی زنان و خانواده، ش ۲۰، ص ۳۲-۹.
- Abro, K. A., & Atangana, A. (2022). Dual fractional modeling of rate type fluid through non-local differentiation. *Numerical methods for partial differential equations*, 38(3), 390-405.
- Djurdjevic, M., & Roca Girona, J. (2016). Mixed couples and critical cosmopolitanism: experiences of cross-border love. *Journal of Intercultural Studies*, 37(4), 390-405.
- Dolz-del-Castellar, B., & Oliver, J. (2021). Relationship between family functioning, differentiation of self and anxiety in Spanish young adults. *PloS one*, 16(3), e0246875.
- Drake, J. R. (2011). Differentiation of Self Inventory –Short Form: Creation & Initial Evidence of Construct Validity. PhD Dissertation, University of

Missouri-Kansas City.

- Gensowski, M., Gørtz, M., & Schurer, S. (2021). Inequality in personality over the life cycle. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 184, 46-77.
- Işık, E., Özbiler, Ş., Schweer-Collins, M. L., & Rodríguez-González, M. (2020). Differentiation of self predicts life satisfaction through marital adjustment. *The American Journal of Family Therapy*, 48(3), 235-249.
- Klug, K., & Niemand, T. (2021). The lifestyle of sustainability: Testing a behavioral measure of precycling. *Journal of Cleaner Production*, 297, 126699.
- Kosek, R. B. (1998). Self-differentiation within couples. *Psychological Reports*, 83(1), 275-279.
- Liu, Y., Wang, R., Lu, Y., Li, Z., Chen, H., Cao, M., ... & Song, Y. (2020). Natural outdoor environment, neighbourhood social cohesion and mental health: Using multilevel structural equation modelling, streetscape and remote-sensing metrics. *Urban Forestry & Urban Greening*, 48, 126576.
- Minuchin, P. (2002). Looking toward the horizon: Present and future in the study of family systems. *Retrospect and prospect in the psychological study of families*, 259-278.
- Minuchin, S. (2018). *Families and family therapy*. Routledge. Harward University Press.
- Nur, N. (2020). Identifying variables in relation to health-related quality of life among married women of reproductive age in Sivas Turkey. *Women & health*, 60(5), 534-546.
- Pasternak, A., Schier, K. (2014). Psychological birth – the separation-individuation process among female Adult Children of Alcoholics, Alcoholism and Drug Addiction / Alkoholizm i Narkomania, 27: 305–318.
- Reference: Bagarozzi, D.A (2001), intimacy needs questionnaire. Atlanta,

human resources Consultants, volume5 (15): 2.

- Rodríguez-González, M., Schweer-Collins, M., Bell, C. A., Sandberg, J. G., & Rodríguez-Naranjo, C. (2019). Family functioning, family structure, and differentiation of self in heterosexual Spanish couples: An actor-partner analysis. *Journal of Counseling & Development, 97*(2), 209-219.

